

УДК 336.02

І.О. ХОРОШИЛОВА**КРАУДФАНДИНГ ЯК ШЛЯХ ЗАЛУЧЕННЯ КОШТІВ**

У нестабільних умовах сьогодення, що характеризуються зменшенням чисельності інвесторів і значним відтоком інвестицій із країни з огляду на соціально-економічну кризу, підприємства та підприємці вимушені шукати нові джерела отримання фінансових ресурсів, серед яких в останні роки чільне місце належить краудфандингу як новітньому методу фінансування. Але даний спосіб отримання капіталу не регламентується законом і досі не зрозуміло як бути з податками, які зазвичай сплачують при використанні типового методу залучення грошей.

Ключові слова: краудфандинг, краудфандингова платформа, податок, ПДВ, фінансування.

И.А. ХОРОШИЛОВА**КРАУДФАНДИНГ КАК СПОСОБ ПРИВЛЕЧЕНИЯ СРЕДСТВ**

В сегодняшних нестабильных условиях, которые характеризуются уменьшением численности инвесторов и весомым оттоком инвестиций из страны с позиции социально-экономического кризиса, предприниматели вынуждены искать новые источники получения финансовых ресурсов, среди которых в последние годы ведущее место принадлежит краудфандингу как новейшему методу финансирования. Но данный способ получения капитала не регламентируется законом и непонятно как быть с налогами, которые как правило выплачиваются при использовании типового метода привлечения средств.

Ключевые слова: краудфандинг, финансовая выгода, краудфандинговая платформа, налог, НДС, финансирование.

I. KHOROSHILOVA**KRAUDFANDING AS A WAY TO RAISE FUNDS**

In unstable conditions today, characterized by a decrease in the number of investors and significant outflow of investment from the country due to the socio-economic crisis, businesses and entrepreneurs are forced to look for new sources of obtaining financial resources, among them in recent years, prominent place belongs to crowdfunding as the newest method of financing. But this method of obtaining capital is not regulated by law and still do not understand how to be about taxes, which typically pay when using the typical method of attracting money. The outstanding components of the overall problem, the simultaneous implementation of the crowdfunding as a novel method of financing the activity of local entities and the everyday life of citizens is a time-consuming process that requires the implementation of a comprehensive approach.

Keywords: crowdfunding, crowdfunding platform, tax, VAT, the financing.

Постановка проблеми. Одним з «підводних каменів» краудфандинга є оподаткування ресурсів, отриманих за допомогою такої форми інвестування. Тому деякі люди побоюються звертатися до такої форми залучення коштів.

Невирішені складові загальної проблеми. Повсякчасне впровадження краудфандингу як новітнього методу фінансування в діяльність вітчизняних суб'єктів господарювання та повсякденне життя громадян є складним тривалим процесом, який потребує реалізації комплексного підходу.

Мета роботи. Проаналізувати і запропонувати заходи щодо вирішення поставленої проблеми краудфандинга на території України.

Виклад основного матеріалу. Краудфандинг (народне фінансування, від англ. crowdfunding, crowd «натовп», funding – «фінансування») - це колективне співробітництво людей (спонсорів, бекерів, донорів), які добровільно об'єднують свої гроші або інші ресурси разом (роблять внески чи пожертвування) з використанням Інтернету з метою підтримки проектів інших людей та організацій (фандрайзерів, краудфандерів, реципієнтів) [1, 2, 3].

Традиційно краудфандинг класифікується за метою та за видом винагороди для спонсорів (рис. 1).

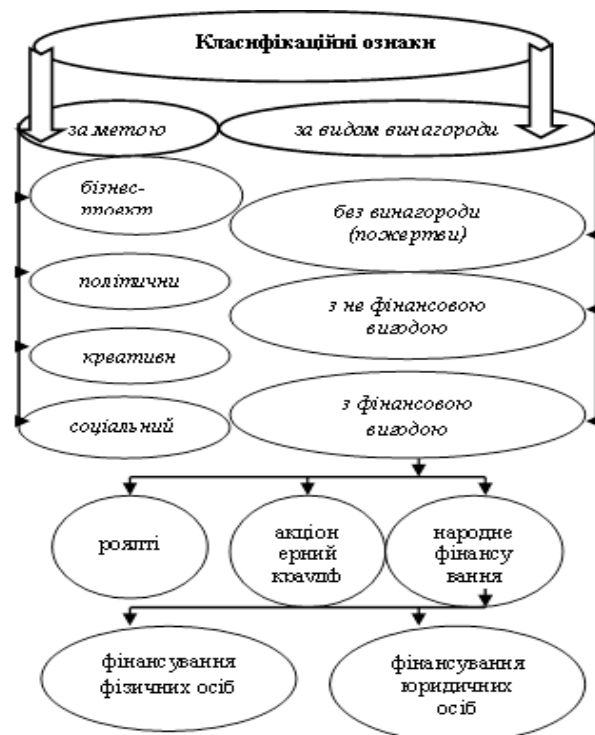

Рисунок 1 - Види краудфандингу (побудовано автором за даними [2])

© І.О. Хорошилова, 2018

Розглянемо, представлені на рис. 1, види краудфандингу більш детально:

1. Безоплатні внески (donation-based crowdfunding) - даний тип фінансування носить характер добродійності. Вкладники направляють свої пожертви на здійснення ідеї, нічого не отримуючи взамін. У цьому випадку все просто: немає винагороди - немає наслідків з ПДВ.

Товари та послуги в якості винагороди (reward-based crowdfunding) - підхід, який широко використовується для заохочення вкладників і стимулювання інвестицій. Існує безліч варіантів таких винагород: від магнітів на холодильник та інших сувенірів до продукції компанії, причому ринкова вартість такої продукції, як правило, відповідає сумі вкладу. Більш того, далеко не у всіх випадках, товар або послуга чітко визначені в момент здійснення фінансування. Подібне різноманіття призводить до різних трактувань таких поставок для цілей ПДВ в ЄС. Нижче ми більш детально розглянемо даний тип краудфандингу і пов'язані з ним наслідки з ПДВ.

2. Винагорода за рахунок майбутнього прибутку (crowd-investing) - для такого типу фінансування характерно грошову винагороду після реалізації проекту, як правило, за рахунок частки в майбутньому проекті. Часто такий краудфандинг прирівнюється до участі в капіталі компанії або до отримання цінних паперів, наприклад, акцій чи облігацій.

3. Залучення коштів на поворотній основі (crowd-lending) - ця модель являє собою вже не інвестування, а, скоріше, різновид кредитування. Вкладник, по суті, надає компанії процентний або безвідсоткову позику на реалізацію проекту. Такі операції також не призведуть до наслідків з ПДВ.

Тільки в деяких з вищевказаних випадків можуть виникнути зобов'язання по ПДВ. Розглянемо ці випадки більш докладно.

Товари та послуги в якості винагороди (reward-based crowdfunding)

У цій ситуації висока ймовірність виникнення зобов'язань по ПДВ. Як уже згадувалося, винагорода може мати різні форми: від нематеріального заохочувального подарунку до майбутньої продукції компанії. В останньому випадку внесок інвестора, швидше за все, буде вважатися передплатою за товар або послугу. Тоді у компанії виникнуть зобов'язання з ПДВ за першою подією, тобто в момент отримання коштів від краудфандингової платформи.

Для оцінки можливих податкових наслідків необхідно визначити, по-перше, наскільки порівнянна ринкова вартість винагороди з торбою інвестиції, по-друге, куди поставляються товари або послуги.

Як правило, нематеріальні подарунки, які отримують вкладники, не є об'єктом для обкладення ПДВ, а такі інвестиції прирівнюються до безоплатним. «Нематеріальні» подарунків визначається кожною із країн ЄС на свій розсуд.

Місце поставки також грає важливу роль. Наприклад, якщо компанія-резидент ЄС поставляє товар на експорт за межі ЄС, то ставка ПДВ становитиме 0%. При цьому потрібно довести, що товар дійсно покинув територію ЄС. Тому це питання слід окремо обговорити з логістичною компанією, яка буде займатися доставкою продукції. Для цифрових послуг (наприклад, скачування електронної книги або програми) в країнах ЄС існує окремий механізм оподаткування ПДВ. Ставка ПДВ буде залежати від того, чи здійснює компанія поставки послуг в межах однієї країни, в інші країни ЄС або за його межі, а також, в яких обсягах. З 2015 року ПДВ по цифрових послуг в ЄС виплачується за місцем знаходження користувача. Подібне правило вже прийняли або мають намір прийняти в ряді країн, включаючи Австралію, Нову Зеландію, Японію і Росію.

Винагорода за рахунок майбутнього прибутку (crowd-investing).

У більшості випадків, якщо винагородою за пожертвування є участь в прибутку компанії, такі виплати прирівнюються до дивідендів і під ПДВ не підпадають. Аналогічні справи з гарантованими інвестиціями у вигляді облігацій.

Зовсім інша ситуація виникає, якщо вкладник отримує право володіння якоюсь інтелектуальною власністю, за використання якої компанія виплачує інвестору роялті. В ЄС виплата роялті прирівнюється до послуг і є об'єктом обкладення ПДВ. Виходячи з вищесказаного, можливі податкові наслідки фінансування доцільно передбачити вже на етапі формування фінансової мети проекту і при необхідності закласти в розрахунок суму майбутнього ПДВ.

Рекомендації Комітету Єврокомісії з питань ПДВ не вносять ніяких кардинальних змін, а лише пояснюють підхід до застосування європейського законодавства з ПДВ до популярної моделі фінансування. Хоча ряд питань, що стосуються ПДВ при краудфандингом, ще залишаються відкритими, щодо більшості стандартних випадків тепер можна зробити чіткий висновок про можливі податкові наслідки.

Тому саме необхідність дотримання комплексності в забезпеченні розвитку краудфандингу в Україні актуалізує розробку системи відповідних заходів в їх структуризації за часовим проміжком (довгострокові стратегічні заходи, середньострокові тактичні заходи та короткострокові оперативні заходи) і спрямованістю (правові заходи, адміністративні заходи, економічні заходи, соціально-психологічні заходи).

Організаційні заходи з забезпечення розвитку краудфандингу в Україні як новітнього метода фінансування представлені наступним чином в таблиці 1:

Як бачимо з даних таблиці 1, забезпечення розвитку краудфандингу в Україні неможливе без:

- формування відповідного нормативно-правового підґрунтя, що буде регламентувати порядок і умови збору коштів через мережу Інтернет,

- створення ефективної системи органів державної влади з ліцензування та контролю за краудфандинговою діяльністю,
 - розроблення та впровадження економічних стимулів за застосування краудфандингових інструментів при залученні коштів для фінансування бізнес-проектів, політичних проектів, креативних проектів і соціальних проектів (зокрема, розроблення та впровадження державної цільової програми

розвитку краудфандингу як новітнього методу фінансування проектів, зменшення комісії краудфандингових сервісів, впровадження практики державного дотування соціальних і креативних краудфандингових проектів),
 - підвищення рівня довіри населення до краудфандингу через формування позитивного іміджу краудфандерів і надання їм всебічної підтримки органами державної влади.

Таблиця 1- Організаційні заходи з забезпечення розвитку краудфандингу в Україні

Заходи	Правові	Адміністративні	Економічні	Соціально-психологічні
Стратегічні	створення нормативно-правової бази регламентації краудфандингу	формування системи адміністративного регулювання краудфандингової діяльності	розроблення системи економічних стимулів за застосування краудфандингу	підвищення довіри населення до краудфандингу
Тактичні	прийняття Закону України «Про краудфандинг» внесення доповнень до кодифікованих законів України, зокрема, Господарського кодексу, Податкового кодексу та Кримінального кодексу	розроблення системи ліцензування краудфандингової діяльності призначення органів контролю за здійсненням краудфандингу	розроблення та впровадження державної цільової програми розвитку краудфандингу як новітнього методу фінансування бізнес-проектів, політичних проектів, креативних проектів і соціальних проектів	проведення роз'яснювальної роботи (в тому числі через ЗМІ) серед населення щодо надійності краудфандингу надання державних гарантій щодо добросовісності краудфандерів
Оперативні	формування робочих груп і встановлення строків щодо внесення пропозицій зі зміни чинного вітчизняного законодавства вивчення міжнародного та зарубіжного законодавства з краудфандингу	вивчення закордонного досвіду регулювання краудфандингу комп'ютеризація та інформатизація контролюючих органів підвищення кваліфікації персоналу контролюючих органів	зменшення розміру комісій краудфандингових сервісів через сприяння розвитку конкурентного середовища краудфандингових платформ впровадження практики державного дотування соціальних і креативних краудфандингових проектів	створення консорціуму сприяння розвитку краудфандингу впровадження практики розміщення на краудфандингових сервісах публічних ofert органів соціального забезпечення при здійсненні соціальних проектів

Висновки: Таким чином, можна підсумувати, що все більше людей у світі усвідомлюють, що для їхніх бізнес ідей не обов'язково оббивати пороги державних установ та брати кредити на їх реалізацію, або бігати у пошуках спонсорів, достатньо просто переконати зацікавлену аудиторію у важливості свого проекту і зібрати на нього кошти. Економічна криза пришвид-шила поширення нових способів отримання грошей на розвиток проектів або ідей. Серед них – різні форми краудфандінга, сьогодні цей інструмент стає все більш зрозумілим для споживачів, і викликає все більшу зацікавленість. Краудфандінг у всіх своїх проявах – це бізнес на основі інноваційних механізмів і технологій, що задовольняє масу потреб суспільства, а тому подальше застосування цього процесу значною

мірою позитивно вплине на економіку держави в цілому.

В нашій свідомості поступово відкладається те, що таке поняття як краудфандинг є дуже актуальним і має великі перспективи у світі, тзокрема і в Україні. Це є найбільш доречним в умовах дефіциту фінансових ресурсів, та світової економічної кризи. Незважаючи на наявність ризику банкрутства ініціаторів проектів, краудфандінг є перспективним для залучення коштів підприємствами малого та середнього бізнесу. Водночас даний проект за умов активізації процесів децентралізації у фінансовій системі нашої країни може стати дуже перспективним для місцевих органів влади при фінансуванні проектів, в яких найбільше зацікавлена громадськість. Доречи слід звернути увагу, що на тлі відсутності державного регулювання краудфандингу

в Україні було б доцільно прийняти наприклад спеціальний закон «Про краудфандінг», або передбачити якусь відповідну статтю у Законі України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», що дасть змогу ефективному розвитку підприємництва в країні на законних підставах. Оскільки краудфандінг у найближчому майбутньому може зайняти провідне місце на ринку фінансових ресурсів. На сьогодні все більше стартапів, пов'язаних з інформаційними технологіями, залучають фінансування для свого розвитку саме через краудфандінг. Але необхідно ще більше залучати активні наукові розробки маркетингу краудфандінгу, та щодо застосування у проектах, які стосуються соціально-економічного розвитку суспільства.

Ми маємо на меті в подальшому досліджувати обґрунтувати питання пов'язані з краудфандінгом, та розробляти рекомендації щодо посилення розвитку краудфандінгових платформ в Україні з точки зору економічної ефективності та впливу на розвиток стартапів різних секторів економіки.

Список літератури

1. Gierczak M. M. Crowdfunding: Outlining the New Era of Fundraising / M. M. Gierczak, U. Bretschneider, Ph. Haas, I. Blohm, J. M. Leimeister [Online], available at: https://www.alexandria.unisg.ch/239336/1/JML_516.pdf (Accessed 14 October 2017)
2. Краудфандінг / Матеріали вільної енциклопедії Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Краудфандінг>.
3. Іващенко А. І. Перспективи розвитку краудфандінгу в Україні як інструменту залучення коштів для підприємств малого та середнього бізнесу / А. І. Іващенко, Є. А. Поліщук, О. М. Діба // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 21. – С. 34–39.
4. Краудфандінг - отличный способ получить финансовую помощь [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zarabotaydengi.com/kraudfanding>.
5. Гордиенко Е.А. Краудфандінг как инновационный путь привлечения средств для финансирования бизнеса / Е.А. Гордиенко, А.Ю. Кобзарева // Сучасні напрями розвитку економіки і менеджменту на підприємствах України: Збірник Матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених, аспірантів та студентів, присвяченої 85 річниці заснування ХНАДУ (05 листопада 2015 року). – Харків : ХНАДУ, 2015. – С. 19-21.
6. Поліщук В.Г. Зарубіжний досвід фінансування проектів за схемою краудфандінг / В.Г. Поліщук, В.І. Прокоп // Молодий вчений. – 2014. – № 12. – С. 63-65.
7. Мазаракі А. Домінанти інституційної модернізації фінансової системи України / А. Мазаракі, С. Волосович // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2016. – С. 5-23.
8. Василенко А.В. Інноваційні методи фінансування інвестиційних проектів [Електронний ресурс] / А. В. Василенко. – Режим доступу: <https://goo.gl/ERVqHu> (Accessed 14 October 2017).
9. Краудінвестинг або краудфандінг: чи є перспективи розвитку в Україні? / Журнал «Народний депутат» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nardepjournal.com/article/2013/95/KRAUDINVESTING-ABO-KRAUDFANDING-ChI-E-PERSPEKTI-VI-ROZVITKU-V-UKRAINI>.
10. Краудфандінг в Україні: с миру по доллару / Инвестиционный портал Inventure [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://inventure.com.ua/news/ukraine/kraudfanding_v_ukraine_s_miru_po_dollaru.

References (transliterated)

1. Gierczak M. M. Crowdfunding: Outlining the New Era of Fundraising / M. M. Gierczak, U. Bretschneider, Ph. Haas, I. Blohm, J. M. Leimeister [Online], available at: https://www.alexandria.unisg.ch/239336/1/JML_516.pdf (Accessed 14 October 2017)
2. *Kraudfanding* / Materiali vil'noi enciklopedii Vikipediya [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Kraudfanding>.
3. Ivashchenko A. I. *Perspektivi rozvitu kraudfandingu v Ukraini yak instrumentu zaluchennya koshtiv dlya pidpriemstv malogo ta seredn'ogo biznesu* / A. I. Ivashchenko, E. A. Polishchuk, O. M. Diba // *Investicii: praktika ta dosvid*. – 2016. – № 21. – PP. 34–39.
4. *Kraudfanding - otlichnyj sposob poluchit' finansovuyu pomoshch'* [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://zarabotaydengi.com/kraudfanding>.
5. Gordienko E.A. *Kraudfanding kak innovacionnyj put' privlecheniya sredstv dlya finansirovaniya biznesa* / E.A. Gordienko, A.YU. Kobzareva // *Suchasni napryamki rozvitu ekonomiki i menedzhmentu na pidpriemstvah Ukraini: Zbirnik Materialiv Vseukraïns'koï naukovo-praktichnoï konferencii molodih uchenih, aspirantiv ta studentiv, prisvyachenoï 85 richnici zasnuvannya HNADU (05 listopada 2015 roku)*. – Kharkiv: HNADU, 2015. – PP. 19-21.
6. Polishchuk V.G. *Zarubizhnyj dosvid finansuvannya proektiv za skhemoyu kraudfanding* / V.G. Polishchuk, V.I. Prokop // *Molodij vchenij*. – 2014. – № 12. – S. 63-65.
7. Mazaraki A. *Dominanti institucijnoi modernizacii finansovoï sistemi Ukraini* / A. Mazaraki, S. Volosovich // *Visnik Kiïvs'kogo nacional'nogo torgovel'no-ekonomichnogo universitetu*. – 2016. – S. 5–23.
8. Vasilenko A.V. *Innovacijni metodi finansuvannya investicijnih proektiv* [Elektronnij resurs] / A. V. Vasilenko. – Rezhim dostupu: <https://goo.gl/ERVqHu> (Accessed 14 October 2017).
9. *Kraudinvesting abo kraudfanding: chi e perspektivi rozvitu v Ukraini?* / Zhurnal «Narodnij deputat» [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://nardepjournal.com/article/2013/95/KRAUDINVESTING-ABO-KRAUDFANDING-ChI-E-PERSPEKTI-VI-ROZVITKU-V-UKRAINI>.
10. *Kraudfanding v Ukraine: s miru po dollaru* / Investicionnyj portal Inventure [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupa: https://inventure.com.ua/news/ukraine/kraudfanding_v_ukraine_s_miru_po_dollaru.

Надійшла (received) 08.05.2018

Відомості про авторів /Сведения об авторах / About the Authors

Хорошилова Ірина Олександрівна (Хорошилова Ирина Александровна, Khoroshilova Irina) – кандидат економічних наук, Харківський національний автомобільно - дорожній університет, старший викладач кафедри Управління та адміністрування; м. Харків, Україна; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5343-5161>; e-mail: hia23@ukr.net